

ISSN 2245-3539

Orientering

Nr. 55 Febr.-marts 2020 – 26. årgang

- s. 1 Året 2019 – Indkaldelse til generalforsamling
- s. 2 Generalforsamlingens dagsorden
- s. 3 Bytræ i Flintinge og Toreby SOGN – hvad?
- s. 4 Soldater ved jernbanebroen
- s. 5 25 års jubilæum og Håndværk i sognet
- s. 6 og 7 Torebyvej 23 og et kongeligt brev
- s. 8 Navne/adresser og telefonnr.

**NB. Ordinær generalforsamling – 10. marts 2020 – kl. 19.
Se dagsorden på side 2.**

Året 2019 – af Susanne Poulsen

Vi frivillige i arkivet arbejder stadig med at arkivere det materiale, vi får ind fra Jer og mange andre, det er både billeder/fotografier og dokumenter.

Vi finder også materialer frem til folk, når de kommer og har brug for noget og får en snak om det.

Lige pt er der 281 der følger os på Facebook og over 13.000 har været inde og se på vores hjemmeside. Det er en fremgang der vil noget.

Der har været to besøg fra USA, og der har været besøg af mange andre.

Vi have et oplæg i marts af Kirsten og Knud Marqvorsen om barndomserindringer fra Nagelsti og omegn. Meget interessant.

Tage og Susanne har været til årsmøde og generalforsamling i Sammenslutningen af Lokalkiver (SLA) i Middelfart, det er altid interessant.

I oktober havde vi udflugt til Polakkasernen i Tågerup, vi var 24 afsted (se foto). Rigtig spændende.

Den 9. november havde vi **Arkivernes Dag** med Glimt af håndværkets historie i Toreby Sogn, der kom mange.

Vi arbejder stadig med at få en lift ("elevator"), men det er noget der tager lang tid.

Vi ønsker alle vores medlemmer et godt nytår.

Herved indkaldes til **ordinær generalforsamling i**

**Toreby Sogns Lokalthistoriske forening og Arkiv,
tirsdag d. 10. marts 2020 kl. 19,00 i Torebycentrets cafeteria –
"Åkanden" - Åmarksvej 5, Toreby.**

Generalforsamling i

Toreby Sogns Lokalhistoriske forening og Arkiv, tirsdag d. 10. marts 2020 kl. 19,00

Dagsorden:

1. Valg af ordstyrer/dirigent
2. Beretning fra Lokalhistorisk Forening v/Susanne Poulsen
3. Beretning fra Arkivet v/Tage R. Jensen
4. Fremlæggelse af det reviderede regnskab v/Per Poulsen
Hvis nogen vil have regnskabet tilsendt, bedes henvendelse rettet til bestyrelsen.
5. Indkomne forslag. - Forslag skal være bestyrelsen i hænde senest 8 dage før generalforsamlingen.
6. Arbejdsplan, budget og fastsættelse af kontingent.
7. Valg:
 - a. Bestyrelsen (Ingolf Møller Pedersen og Per Poulsen er på valg).
 - b. Suppleant: (Niels Lück)
 - c. Valg af revisor: (Povl Holm)
 - d. Valg af revisorsuppleant: (Arne Jacobsen)Alle valg er naturligvis "frie". - Navne i parentes viser, hvem der p.t. besidder pladsen – og de er også bestyrelsens forslag.
8. Eventuelt.

Kaffe/te
Kage
naturligvis

FØR generalforsamlingen vil **Frede Nielsen**, Flintinge, fortælle os om **tidligere tiders musikliv og om nogle musikere i Toreby Sogn**. – Mon han gi'r et nummer på violinen?

Måske hører vi om spillemand Hans Hansen fra Nagelsti? - eller om "Danse-Larsen" fra Øster Thoreby?

Men det er nok ikke lige dette orkester, Frede Nielsen vil fortælle om:

Barber J.P. Niensens orchester, Toreby,
Fugleskydning i Flintinge Byskov,
1912:

1. fra venstre: J. P. Nielsen, Toreby på Piccolo,
2. Christian Lolle, Grænge på Kornet,
3. Christian Foged, Soesmarke på Basun 1,
4. Jørgen Jørgensen, Krungerup på Althorn,
5. Karl Jørgensen, Krungerup på Basun 2,
6. Hans Hansen, Nykøbing på Tuba(?).

Bytræet i Flintinge er (en god) historie

I nogen tid har bytræet været til gene for forbipasserende (og for beboerne i nærmeste hus, - som passer anlæggets hække flot), grene faldt ned, og det var tydeligt for kommunens folk, at træet ikke stod til at redde – og nu er det væk! – Der var tale om et kastanie-træ af uvis alder (?), og netop disse træer er ofte angrebet af en sygdom, som ikke kan ”behandles”.

Der bliver plantet et nyt træ (lind eller eg?), og stenrækken rundt om træets rod vil blive reetableret. – Det tegner godt for historie-traditionerne i Flintinge.

LOKALHISTORISK FORENING og ARKIV

”dækker” Toreby Sogn, som omfatter mange lokaliteter:

Nagelsti, Sundby, Øster Toreby, Toreby, Grænge, Grænge Mølleby, Flintinge, Sløsserup, Rykkerup og Birket - og bebyggelserne der imellem.

Soggenes grænser blev fastlagt under kong Niels 1104 – 1134 – og med ret få ændringer er de stadig gældende! Oprindeligt var inddelingen et ”kirke-skatligt” system. Alle i sognet skulle betale tiende (”skat”) til kirke og præst. Antallet af sogne er i dag godt 2000.

”Klip” fra internettet:

”Soggenes overskuelige størrelse og det forhold, at man i præsten havde en person, der kunne læse og skrive, medførte, at sognet også blev anvendt i den verdslige administration. Fra middelalderen kendes sogne- eller kirkestævner, hvor der kunne udstedes sognevidner, dvs. beboernes fælles vidnesbyrd om kendte forhold i sognet. Fra 1500-t. kendes **sognefogeder**, der som statslige embedsmænd havde juridiske og administrative opgaver, og 1841-1970 **sognekommuner og sogneråd**. Det verdslige sogn var ikke altid identisk med det kirkelige.”

Toreby **sognekommune** blev ”nedlagt” i 1970 ved sammenlægning med Nykøbing F. (sammen med Tingsted og dele af Sydfalster).

Desværre har vi ikke helt styr på, hvem der har været sognefogeder i Toreby. Vi ved, at i 1958 valgtes Venstres **Arnold Suhr**, og at **Adam Back (A)** var sognerådsformand fra 1943 til 1958 og igen 1962-70, og han blev således den sidste sognerådsformand inden kommune-sammenlægningen i 1970.

”Sogne” er nu (igen) alene betegnelse for den **kirkelige inddeling** af landet, men vores forening tillader sig altså at benytte sogne-navnet som en geografisk inddeling.

Avis (?) d. 3. august 1914: Flere soldater til jernbanebroen – aktuelt tema?

Rytning.

Flere Soldater til Jernbanebroen. —

Med Nattoget ankom Søndag Nat 30 Mand til delvis Afløsning af det Mandskab, der bevogter Jernbanebroen mellem Lolland og Falster. Med Morgentoget Mandag rejste 18 Mand af de i Lørdags ankomne tilbage til Næstved. En Dobbelpost paa 4 Mand bevogter Kabelhuset ved Christian den 9.s Bro.

Soldaterne har — som før nævnt — faaet Nattekvarter i Øernes Eksportforening, hvor de sover i Halm og Tæpper og for Resten har det meget godt.

Maden faar de i Restaurationen „Søro“ paa Kalkbrænderivej. Her har Indkvarteringskommissionen, der pludselig er kommen i Virksomhed, sat dem „i Kost og Pleje“ for 1½ Kr. om Dagen pr. Mand. Det er maaske en noget dyr Indkvartering, men den kan vanskeligt ordnes anderledes, da Vagtmandskabet Dag og Nat skal være i Nærheden af Broen. Og saa er det jo nemmest at gøre det paa denne Maade, da Udgiften ved denne Ordning fordeles paa os alle, og den vil derfor blive bibeholdt — foreløbig i alt fald.

Attentatet i Sarajevo den 28. juni 1914 på den østrig-ungarske ærkehertug Franz Ferdinand og hans gemalinde Sophie Chotek, fik stormagterne til at erklære hinanden krig: 1. verdenskrig. Om Danmark ville blive inddraget, vidste ingen, men man ville være forberedt! Fjenden skulle ikke komme fra Lolland til Falster – eller omvendt? – Her kommer ”oversættelsen”:

”Med nattoget ankom søndag nat 30 mand til delvis afløsning af det mandskab, der bevogter jernbanebroen mellem Lolland og Falster. Med morgentoget mandag rejste 18 mand af de i lørdags ankomne tilbage til Næstved. En dobbelpost på 4 mand bevogter kabelhuset ved Christian d. 9. bro.

Soldaterne har - - - fået nattekvarter i Øernes Eksportforening, hvor de sover i halm og tæpper og for resten har det meget godt.

Maden får de fra Restaurant ”Søro” på Kalkbrænderivej*. Her har indkvarteringskommissionen, der pludselig er kommet i virksomhed, sat dem i ”kost og pleje” for 1½ kr. om dagen pr. mand. Det er måske en noget dyr

indkvartering, men den kan vanskeligt ordnes anderledes, da vagtmandskabet dag og nat skal være i nærheden af broen. Og så er det jo nemmest at gøre det på denne måde, da udgiften ved denne ordning fordeles på os alle, og den vil derfor blive bibeholdt – foreløbig i alt fald.”

Christian d.9's bro blev indviet 4. juli 1867. – Broen blev i 1962 afløst af den nye Frederik d.9's bro og den blev fjernet i 1964/65. – Postkortet kan ses i ”Falsters Egnshistoriske Arkiv”.- Foto 1920-1930? (Stender)

*Kalkbrænderivej kom til at hedde Markedsgade, og Restaurant ”Søro” er lukket (ca. år 2000?).

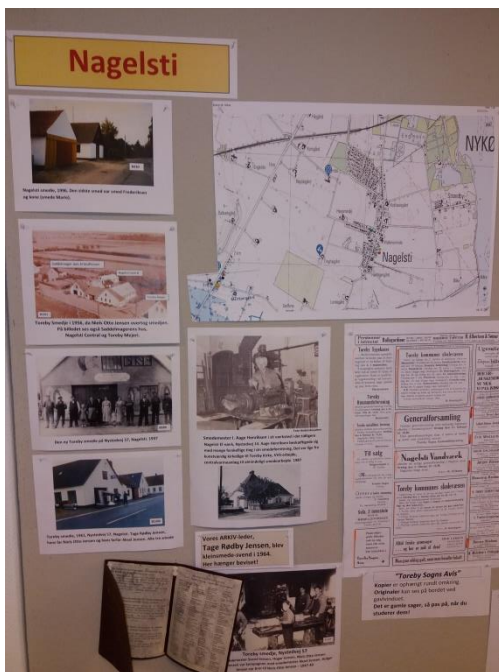
Det skal naturligvis markeres.

Dels med en **reception**, hvor alle er indbudt, dels med et sær-nummer af **ORIENTERING**, hvor vi ser tilbage på de 25 år og på de personer, som fik ideen – og fik den gennemført.

Hvis alt går, som vi planlægger, er Jubilæums-nummeret af **ORIENTERING** klar til udlevering på generalforsamlingen?

Jubilæumsreception TORSDAG d. 2. april kl. 15 til 19 i ARKIVETs lokaler.

ARKIVET deltog igen i år i den landsdækkende kampagne: **”Arkivernes dag”**. - Vi satte fokus på **håndværk og håndværkere i Toreby Sogn – 1940 til 1980 (ca.)** – i ”mands minde”! Det var ikke så let at få styr på. - Der var rigtig mange håndværkere i sognet – dengang!

”Byerne” i sognet blev analyseret, og det viste sig, at der i alle områder var håndværksfirmaer og håndværkere, – og rigtig mange fag var repræsenteret, - mange af håndværksfagene eksisterer ikke i dag (bødker, barber f.eks.), - eller de har nye navne/specialer, - og firmaerne er også væk, men nye er kommet til!

Vi fandt en masse oplysninger i ARKIVET, og i de gamle numre af ”Toreby Sogns Avis”, som var en god hjælp til navne og adresser.

De mange gæster kom med yderligere oplysninger, og enkelte supplerede samlingerne med dokumenter, fotos og ”museumsgenstande”!

Udstillingen koncentrerede sig om ”mands minde”, men det var vanskeligt at afgrænse. Der dukkede jo mange oplysninger frem – også om ”fortidens” håndværkere!

Udstillingen kan ses indtil april (evt. efter generalforsamlingen?).

Flere medlemmer – tak!

Ca. 120 ”husstande” er medlem af vores forening – det betyder ca. 150 medlemmer? – Det er vi glade for, men vi kunne være mange flere! – og det er ikke en betingelse, at medlemmer skal bo i sognet! – Derfor dette forslag: **giv bladet videre til en nabo eller til en anden bekendt!** – Måske vækker det interesse, - og et nyt medlem er på vej!

Ejendommen Torebyvej 23 har en lang håndværkerhistorie.

Huset og værkstedet er bygget omkring 1902 af snedker H.P. Andersen (f. 31.10.1871). Han udvidede i 1912 og leverede kvalitetsmøbler og bygningsarbejde. I 1937 overtog hans søn, Carl P. Andersen virksomheden. 1. juli 1945 måtte Andersen p.g.a. sygdom overdrage forretningen til snedker Karl Olsen, som blev en meget anerkendt møbelsnedker med såvel traditionelle møbler som ”danish design” i teak og palisander. Møbler var udstillet i udstillingsvinduet ud mod ”hovedgaden”!

I (ca.) 1970 var virksomheden ophørt, og værkstedet lå ”tomt” hen indtil Casper Andersen overtog bygningerne med ”Murer- Tømrer- og Snedkerfirma APS” indtil 2012 (?). – Malermester Lysholm har nu værksted og lager i bygningen, og for nylig er ”SAMSON Gruppen A/S” også flyttet ind. Firmaet tilbyder sig med byggepladsindretning og meget, meget mere – avanceret ”håndværksarbejde”.

Dejligt med liv i byen, – velkommen!

Et kongeligt brev fra 1429:

Gårde i Toreby som sikkerhed for kongeligt lån!

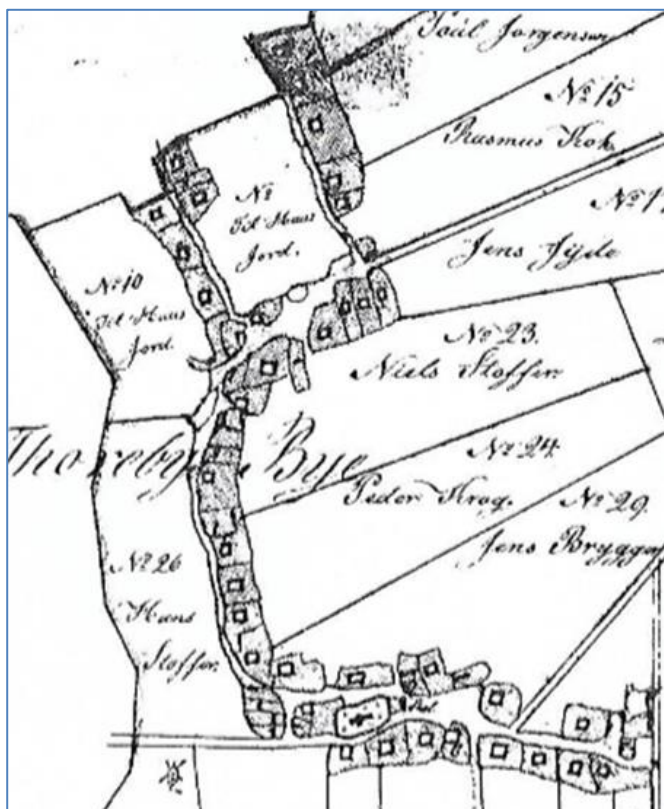
Kong Erik (af Pommern - ca. 1382-1459) overdrog gods på Lolland til **Herman vamme***¹ **Hagen** som livsvarigt pant som følge af dennes lån til kongen.

Først var det et håndskrift, - så blev det ”oversat” til læselige bogstaver:

Wy Erik meth guts nathe Danmarks Sweriges Norges Wendes ok Godes konung ok hertugh i Pomern helsse alle nærwerende ok til komende the thette breff see eller høre – osv

Derefter kom en ”oversættelse”, som vi kan læse og forstå(?): (næste side)

” - Vi Erik, af Guds nåde Danmarks, Sveriges, Norges, de Venders og Goters konge, hertug i Pommern, hilser alle nærværende og kommende, der ser eller hører dette brev, evindelig med Vor Herre. Vi gør følgende vitterligt angående den troskab, villighed og tro tjeneste, som denne vor elskede mand og rådgiver, Herman vamme Hagen, har gjort og udvist os og vor kære hustru og riget og som han fremdeles vil yde over for os, hende og vor fætter hertug Bugislav af Pommern*², som skal efterfølge os, om Gud vil det således, at vi dør uden ægte børn eller barn, og som han fremdeles vil udvise over for vore efterkommere kongerne:

Dette kort (fra ca. 1800) viser alle gårde i Toreby før mange gårde blev flyttet ud på deres marker. – HVILKE gårde, kongen pantsatte, ved redaktøren ikke – endnu!

Vi pantsætter og bebrever ham og hans hustru, som han nu har, Kirstine Hartvigsdatter vort og kronens gods på Lolland for 600 mark lybsk i sådanne penge, som er gængse og gæve i Danmark. **Først alle gårde og gods i Toreby og Radsted sogne**, som vi først havde forlenet til Ravn Barnekow, og som Herman nu får af os til sin retmæssige besiddelse. Fremdeles - - -

Dette førskrevne gods og disse førskrevne gårde med alle deres tilliggender og med al kongelig ret pantsatter og bebrever vi til førnævnte Herman og hans hustru Kirstine til at have og beholde som et brugeligt pant. Det kan ikke indløses af nogen, så længe en af dem lever, men når de dør og går heden, da skal det indløses fra hans og deres begges børn eller fra deres børns arvinger for den førskrevne sum penge, seks hundrede lybske mark som sagt, ved

os eller ved vore arvinger og efterkommere.

*¹ Der er her ikke tale om en ”stavefejl”, - der står vamme – men hvad er det?

*² Bugislav bliver dansk konge under navnet Kristoffer af Bayern.

Samlesider? – Lokalhistorie i billeder.

Bemærk midtersiderne i ORIENTERING - de er lige til at samle på! – se selv!

Bestyrelse m.m.:

Susanne Poulsen (formand), Saksøbingvej 13, 4891-Toreby, (2365 4985)
swp62@outlook.dk

Ingolf Møller Pedersen,
Per Poulsen (kasserer) Grænge Skovvej 14, 4891-Toreby, (2088 6352)
Saksøbingvej 13, 4891-Toreby, (21637686)
perlp54@gmail.com

Niels Lück,
Otto Sørensen (redaktør), Klosterstræde 9, 4800-Nykøbing F. (2085 1428)
Møllevvej 14, 4891-Toreby, (5486 9466/71755060)
otto@flintinge.eu.

Knud Wilster Hansen Gl.Landevej 19, 4891-Toreby (5486 9615)

Egon Lintner, (suppleant) Flintingevej 7, 4891-Toreby, (5486 9438)

Jesper Smith, (suppleant) Kettingevej 5, 4892-Kettinge (2961 7930)
js@fuglsangkunstmuseum.dk

Tage Rødby Jensen (Arkivleder), Lindevænget 20, 2.th., 4800-Nykøbing F.
tagerodby@live.dk (5174 6216)

Telefon og mail: 2929 0090 (bedst tirsdag aften) – og info@torebyarkiv.dk

Arkivets digitale adresser: www.torebyarkiv.dk - **-facebook: torey arkiv**

HUSK: hvis **du** har en **mail-adresse**, så vil vi gerne have den! Ring den ind – eller bedre – send en mail til info@torebyarkiv.dk.

Kontingent for 2020 er ændret ved generalforsamlingsbeslutning i 2019*:

kr. 200 for "familie-medlemskab" og firmaer

kr. 150 for "enkelt-medlemskab".

Opkrævning som sædvanlig sammen med ORIENTERING.

- Nye medlemmer kan betale allerede nu (som ovenfor for 2019+2020)
- Har du "net-bank" – benyt vores konto nr. 5359 0243551,
- husk at oplyse "afsender".

*Forhøjelsen er begrundet i stigende udgifter generelt - og i det praktiske, idet beløbet nu kan betales i "sedler" (mange betaler stadig kontant, tak!).

HUSK: arkivet har åbent HVER tirsdag kl. 19 – 21 – og efter aftale!
ARKIVET's adresse er: Åmarksvej 5¹, 4891-Toreby

Kalender:

Tirsdag d. 10. marts kl. 19. Generalforsamling –

Torsdag d. 2. april kl. 15 til 19: Jubilæumsreception i ARKIVETs lokaler.

